

Оригинални научни рад
УДК: 811.111'373.611
DOI: 10.5937/zrffp55-53851

ПРЕФИКСИ ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ СТАВА У ФУНКЦИЈИ ПРОМЕНЕ ЛЕКСИЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ РЕЧИ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

Ирена М. ПАНТИЋ¹

Академија струковних студија косовскометохијска, Лепосавић
Одсек Пећ
Лепосавић (Србија)

¹ irena.pantic@akademijakm.edu.rs; <https://orcid.org/0009-0005-4410-7189>

Примљен: 1. 10. 2024.
Прихваћен: 10. 3. 2025.

ПРЕФИКСИ ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ СТАВА У ФУНКЦИЈИ ПРОМЕНЕ ЛЕКСИЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ РЕЧИ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ²

Кључне речи:
префикс;
класа речи;
anti-;
pro-;
co-;
contra-;
counter-.

Сажетак. Рад се бави испитивањем групе префикса за изражавање става. Проверава се њихов нетипични потенцијал на пољу префиксације да као везане морфеме не само да мењају значење основе којој су додати већ утичу и на промену њене лексичке категорије. Са смислом изражавања става идентификовани су префикси *anti-*, *pro-*, *co-*, *contra-* и *counter-*. Њима се производе значења од начелног прихватања (*co-*, *pro-*) до оспоравања (*anti-*, *counter-*, *contra-*) појма који одређује основа. Ово испитивање треба да покаже да поменути префикси, поред семантичке улоге у изражавању одређеног става, опредељења или суда према некој појави или чињеници, у неким дериватима имају и додатну творбену улогу. Уз модификацију значења они од именице праве глагол, од глагола придев, од придева именицу итд. Као извор истраживачког корпуса коришћен је *Оксфордски речник енглеског језика* и обезбеђен је радни материјал од 163 лексеме, чије је учешће у овом скупу изразито неуједначено. У оквиру своје префиксне групе лексеме су распоређене у подгрупе према улазној и излазној класи. Уз сваки тип промене дате су структуралне, формалне, семантичке, хронолошке, творбене и друге напомене. Поред тога, скициран је третман теме међу лингвистима и граматичарима у делима насталим с краја XIX века па до савремених дана.

За префиксацију се традиционално не очекује да има овакву трансформаторску улогу, но она, као што је овде потврђено, није непостојећа.

² Рад је делом проистекао из докторске дисертације одбрањене на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2020. године.

Увод

Префиксација је, поред суфиксације, један од најплоднијих процеса у систему творбе речи у енглеском језику. Суфиксацијом се класа речи којој основа припада излаже промени. Иако могу да поседују и деривациони и флективни садржај, суфикси примарно граде нову класу речи и у тесној су вези са лексиконом. Стога се подела суфикса, осим по пореклу, врши и на творбеном нивоу, на именичке, глаголске, придевске, прилошке и др. За разлику од суфиксације, за префиксацију се генерално сматра да јој је циљ модификација постојећег значења речи, без утицаја на лексичку категорију њене основе. Префикси су малобројнији од суфикса и традиционално се деле према значењу које производе са основом, према пореклу и продуктивности. Овај рад осврнуће се на неуобичајену ситуацију у лексичкој пракси, где префиксација не врши своју изворну намену. Она том приликом не ствара искључиво семантички варијетет оригиналне речи, већ залази у домен типичне суфиксацијске улоге и мења јој класу. Граматике енглеског језика углавном се са оскудицом односе према овом творбеном потенцијалу префиксације. Поменути функцију најчешће приписују само префиксима *a-*, *be-* и *en-*, иако је у оптицају више префикса којима промена категорије речи није основна, али јесте присутна улога (Pantić, 2020).

Циљ је да овим радом буде тестирано поменуто својство префиксације на примеру невелике групе префикса за изражавање става према одређеним феноменима и појавама – *prefixes of attitude*. Поред тога биће истражено и како различити аутори сагледавају префиксе са наведеним семантичким потенцијалом, односно колико је таквих префикса у енглеском језику. Биће прегледано неколико најзначајнијих граматика и научних радова из XIX, XX и XXI века, како би се утврдило да ли су само *anti-* и *pro-* активни у поменутом значењу или их је више. Након тога испитаће се капацитет сваког појединачног префикса да у деривацији утиче на промену излазне класе речи у односу на њену основу. Додатна пажња биће поклоњена томе како је терминисан сваки од левих елемената у изведеницама (према правилу десног управног елемента, *RHR* – *Right-hand Head Rule*) и одговору на питање да ли

је уобичајена употреба термина *префикс* функционално оправдана или је у питању нешто другачији морфолошки статус овог творбеног елемента.

У композиционом смислу рад је подељен на неколико поглавља. У првом се представља теоријски оквир испитивања и објашњава приступ анализи. Даје се осврт на опис и интерпретацију префикса из наслова код различитих аутора и у издањима насталим од краја XIX века до најновијих, из прве две деценије XXI века. Потом се појашњавају разлози и предности избора речника за извор истраживачког корпуса. У поглављу где се представљају резултати рада анализира се сваки од префикса путем етимолошких, структуралних, деривационих и семантичких параметара.

Теоријски оквир

Префикси припадају затвореној групи језичких елемената, што значи да је њихов број углавном ограничен, а нови префикси ретко настају, али на садржај групе префикса којима се изражава став аутори немају потпуно уједначен поглед. У оптицају је седам префикса – *anti-*, *co-*, *contra-*, *counter-*, *pro-*, *pseudo-* и *quasi-*, с тим што се најчешће помињу *anti-*, *pro-* и *counter-*. Њихова значења могу се описати тако да изражавају одређени став, опредељење или суд према некој појави или чињеници. Значења су прилично поларизована и крећу се од 'with, joint, on the side of, on equal footing' до 'in opposition to, against, opposite, contrasting'. Међутим, иако не сврставају сви консултовани аутори ове префиксе у засебну групу, сви они описују њихова значења на поменути начин. Свит (Sweet, 1892, стр. 232–238) помиње *anti-* и *contra-/contro-/counter-* у значењу 'against', *co-* у значењу 'with, together' и *pro-* у значењу 'acting as a substitute'. Ово је уједно најстарија граматика која је овде прегледана. Јесперсен (Jespersen, 1954, стр. 485–488) није уочавао семантичку специфичност ове групе у односу на негативне префиксе, већ их је описао као сродне негативнима (*prefixes related to negative*). Ту спадају префикси *anti-*, *contra-* и *counter-*, са значењем 'against/opposite to'. Префикс *pro-*, са супротним значењем 'in favour' of (Jespersen, 1954, стр. 491), нашао се у групи предлошких префикса (*prepositional prefixes*). Марчанд (Marchand, 1969, стр. 143) не групише префиксе ни по каквом основу, већ их само алфабетски наводи. Са значењем истицања супротног става даје префиксе *anti-*, *counter-* и *pseudo-*, али међу првима је уочио својство префикса *anti-* да преведе именице у класу придева, наводећи пример *anti-court* (*party*), који датира још из половине XVII века. Од значајнијих аутора XX века Кверк, Гринбаум, Лич и Свартвик (Quirk, Greenbaum, Leech, & Svartvik, 1985, стр. 1543) међу првима формирају групу префикса за изражавање оријентације и става (*prefixes of orientation and attitude*), која садржи *anti-*, *contra-*, *counter-* и *pro-*. Гринбаум (Greenbaum, 1996, стр. 444) издваја *pro-*, *anti-*, *contra-* и

counter- са значењем 'supporting or opposing'. Хемавонд (Hamawand, 2009, стр. 72) префиксе *anti-*, *counter-* и *contra-* назива секундарно негативним (*secondary negative prefixes*), јер нису негативни *per se*, већ им је конотација негативна. Хадлстоун и Пулам (Huddleston & Pullam, 2002, стр. 1690) дају *anti-*, *counter-* и *contra-* у значењу 'supporting or opposing'. Марковић (2009, стр. 126) има само префиксе *anti-* и *pro-* у групи за изражавање оријентације и става. Под истим именом Спасић (2010, стр. 42; 2011, стр. 71) наводи *pro-*, *anti-*, *counter-*, *contra-* и *co-*. Пунга (Punga, 2011, стр. 45) и Кларија (Claria, 2017, стр. 61) у групи префикса за изражавање става имају *co-*, *pro-*, *anti-* и *counter-*. Бауер, Либер и Плаг (Bauer, Lieber, & Plag, 2013, стр. 417) праве разлику између *anti-* и *pro-* за исказивање неевалуативног става (*non-evaluative attitude*) и *pseudo-* и *quasi-* за изражавање колоквијалног става (*colloquial attitude*).

Приметно је да аутори већински не обраћају пажњу на потенцијал неких од набројаних префикса да у деривацији, поред значења, утичу и на промену излазне класе речи. То једини уочавају Кверк и др., Плаг и Лерер, и то само за понеке префиксе. Кверк и др. (Quirk et al., 1985, стр. 1543) увиђају својство да *anti-* и *pro-*, као антоними, утичу на класу основе изводећи придеве од именица (*anti-war*, *anti-missile* и *pro-communist*, *pro-American*, *pro-student*). Плаг (Plag, 2002, стр. 125) о префиксу *anti-* говори у оквиру негативних префикса и истиче његову конверторску улогу када гради деноминалне и девербалне придеве (*anti-war movement*, *anti-freeze liquid*). Лерер (Lehrer, 2009, стр. 138), иако врши само поделу префикса по пореклу, назначавача капацитет за промену лексичке категорије код префикса *anti-* и *pro-* (*anti-government*, *pro-consumer*). Придевски статус новодобијених речи потврђује слободним коришћењем придевског интензификатора *very* и глагола *seem*³, као и чињеницом да би реченице са придевима са *anti-* изостављањем префикса изгубиле граматичност.

The advocates seem very anti-government. према **The advocates seem government.*

The bill seems very pro-consumer. према **The bill seems consumer.*

Код једног броја аутора, иако сами директно не указују на улогу префикса (за изражавање става) у превођењу класе основе у другу, то је очито из датих примера. Лонг (Long, 1969, стр. 390) има девербалну именицу *antifreeze*. Зандворт (Zandvoort, 1975, стр. 291) има деноминалне придеве *anti-aircraft (gun)*, *pro-Boer*, *pro-German* и *anti-freeze*.⁴ Гринбаум (Greenbaum, 1996, стр. 553) даје *pro- and anti-Vietnam demonstrations*. Диксон (Dixon, 2014,

³ *Linking verbs* (између осталог) описују субјекат и повезују га са придевом као именским делом предиката, нпр. *seem*, *smell*, *sound*.

⁴ Различити аутори понекад исте речи пишу као полусложенице (са цртицом), а некад као једну реч. У овом раду оне су наведене као у цитираним граматикама.

стр. 114) има деноминалне придеве *anti-slavery*, *anti-feminism*, *anti-abortion*, *anti-war*, истичући да су им директно супротстављени облици са *pro-*, као и придеве *anti-aircraft* (*gun*), *anti-wrinkle* (*cream*).

Из наведеног је очигледно да префикс *anti-* предњачи у односу на остале префиксе, а овим радом ће се испитати колико је заиста истакнуто његово конверторско деловање у лексикону енглеског језика. Поред тога, биће истражен исти капацитет код осталих префикса из групе за изражавање става.

Методологија долажења до резултата одређена је циљем и предметом овог истраживања. У основи, примењивана је комбинована метода рада, која има синхронијско-аналитички карактер. Она полази од идентификације и класификације лексичког материјала у савременом језичком контексту. Неизбежан је и дијахронијски осврт на порекло и развојни пут творбених елемената до момента кад су стабилизовани у енглеском језику. Из угла репродуктивне синтезе извршено је рашчлањивање корпусних јединица на елементе. Тиме је обезбеђено да се са великом сигурношћу могу утврдити смерови промене категорија речи којима се рад бави. Свака врста промене представљена је типски, уз коментар о продуктивности и фреквентности типа. Примери који су малобројни и недовољни за формирање групе само су дати у контексту, без извођења закључака.

Корпусни подаци

Ово истраживање вршено је на корпусном материјалу који је у потпуности обезбеђен из онлајн издања *The Oxford English Dictionary* (надаље: OED). Избор речника за извор корпуса помаже у обезбеђивању репрезентативности и балансираности језичког узорка јер нуди примере различитог језичког репертоара (формалног, неформалног, литерарног, новинског, културног и др.), као што је случај и у говорном језику. Тиме је омогућено лакше извођење семантичких закључака. Са преко 500.000 речи, OED данас представља златни стандард енглеске лексикографије (Lieber, 2009, стр. 27). Истовремено, онлајн варијанта чини процес прикупљања материјала мање сложеним, а аналитички рад олакшаним. Више од процедуралних олакшица у трагању за материјалом на бирање OED утицали су документарни прилози уз сваку јединицу – време њене прве забележене употребе у писаним изворима, које, грубо узето, може да укаже на старост речи. То, наравно, не значи да реч у говорној традицији није постојала и раније, већ само да о томе не постоји старији писани траг. За речи које више нису у употреби постоји податак о времену њиховог последњег појављивања у писаном регистру. Тако се стиче представа о дијахроном кретању лексике. На основу тих података и броја неологизама насталих у последњих 50 година могуће је стећи увид у развој и промену продуктивности неког префикса (Schröder, 2008, стр. 50). Овакво процењивање продуктивности заиста није најмеродавнији начин и

стога га не би требало преценити, али за потребе овог испитивања сасвим је довољан. Од највећег значаја свакако јесу етимолошке напомене, које не објашњавају само порекло речи већ је и разлажу на њене саставне делове. Тако се добија сигуран податак која је творбена основа у питању, да ли је конвертована или није и којим редом су се низали евентуални афикси.⁵ Ово се показало као непроцењива олакшица у раду и значајно га је ослободило дилема⁶ које би без тога свакако постојале. Фреквентност сваке живе речи приказана је осмостепеном скалом.⁷ Уз то је иницијални скуп од седам префикса (*anti-*, *co-*, *counter-*, *contra-*, *pro-*, *pseudo-* и *quasi-*) претрпео извесне промене. Растерећен је изузимањем облика *pseudo-* и *quasi-*, а о разлозима за то биће речи у наредном одељку. Тиме је обезбеђен корпусни материјал од 163 јединице које су изразито неравномерно расподељене. Префикс *anti-* са капацитетом промене лексичке категорије речи потврђен је у 91 примеру (55,8%), префикс *pro-* у 50 примера (30,6%), префикс *co-* у шест примера (3,7%), префикс *contra-* у четири примера (2,5%) и префикс *counter-* у дванаест примера (7,4%).

Резултати анализе

Као што је раније напоменуто, стручна литература на различите начине представља префиксе из наслова овог рада. Разлике се огледају и у њиховој идентификацији и именовању. У погледу бројности, наводи се од само два (*anti-* и *pro-*) до неколико различитих комбинација од највише четири префикса. У ову анализу иницијално је била укључена унија свих седам морфема које су у оптицају у литератури. То су: *anti-*, *co-*, *counter-*, *contra-*, *pro-*, *pseudo-* и *quasi-*. Међутим, оксфордски аутори их нису означили на исти начин као консултовани лингвисти. Статус морфема *anti-*, *co-*, *counter-*, *contra-* и *pro-* неспорно је префиксалан. С друге стране, морфеме *pseudo-* и *quasi-* означене су као комбинаторски формативи (*combining forms*), морфеме са већим степеном самосталности у односу на префиксе (и афиксе уопште). То су лексикализовани елементи у енглеском лексикону који су преузети из страног језика у којем постоје искључиво као самосталне речи. Они доприносе стварању новог значења речи, за разлику од афикса који само модификују значење основе или јој мењају класу.⁸ Супротно од

⁵ Треба напоменути да корпус садржи и примере који могу да функционишу као различите класе речи.

⁶ Мисли се на одређивање класе основе и врсте левог творбеног елемента.

⁷ Логаритамска скала коју користи OED, где 1/8 представља врло ретку реч (мање од 0,001 понављања у милион речи) а 8/8 реч високе учесталости употребе (више од 1.000 понављања у милион речи).

⁸ *Oxford English Dictionary*, s.v. “quasi- (*comb. form*), Etymology,” December 2023, <https://doi.org/10.1093/OED/5987462043>

афикса, комбинаторски формативи су довољно самостални да сами могу да функционишу као основа и да изведу нову реч помоћу афикса.⁹ Испративши анализу коју промовише OED, по којој је форматив *quasi*- настао конверзијом из латинског прилога *quasi*, а форматив *pseudo*- из грчког придева *pseudo*, ове две морфеме искључене су из скупа који је у овом раду представљен.

Што се тиче именовања ових префикса, аутори који праве семантичке групе у оквиру префиксације најчешће их називају префиксима за изражавање (оријентације и) става – *prefixes of (orientation and) attitude*. Други их третирају као значењску подгрупу негативних префикса. Трећи, који не врше никакво груписање, већ их само алфабетски ређају, описују префиксе преко значења која се њима постижу. Она иду од начелног прихватања (*co*-, *pro*-) до оспоравања (*anti*-, *counter*-, *contra*-) појма који одређује основа.

Префикс *anti*-

Префикс *anti*- је префикс широке распрострањености у европским језицима, у основном значењу 'против'. Сматра се да је пореклом из грчког, значења 'супротно, против, заузврат, уместо, супарнички, који се претвара', и да је у енглески доспео директно из грчког или индиректно из латинског, преко француског.¹⁰

У испитиваном корпусу префикс *anti*- забележен је у 91 случају, што чини чак 55,8% од укупног броја корпусних јединица.

Префикс *anti*- јавља се у два аломорфна облика. Уколико се нађе испред речи са иницијалним самогласником или гласом /h/, долази до редукције *-i*- из префикса (*antacid*, *antonym*, *anthelmintic*, *Antarctic* и др.)¹¹. Ово правило није универзално, па је могуће наћи и *anti-acid*, *anti-emetic*, *anti-hysteric* итд. (Marchand, 1969, стр. 144). У већини случајева изведенице са *anti*- наводе се као полусложенице. Правило се посебно примењује на речи које почињу самогласником (*anti-aircraft*, *anti-imperialist*) и великим словом (*anti-American*, *anti-Nihilist*). Употреба облика без цртице јавља се у контексту специјализоване научне терминологије (медицинска – *antianaemic*, физичка – *antielectron*; математичка – *antifunction*; географска – *antipole* и др.) (Džuganova, 2007, стр. 233). У корпусу је забележен доминантан број полусложеница, чак 90%. Без цртице их је само девет. Осам (*antibiotic*, *antipruritic*, *antiasthmatic*, *antiatrophic*, *antifungal*, *antimitotic*, *antiviral* и *antizymotic*) чини саставни део медицинске лексике и свима је заједничка промена придева у именицу. Придев *antivirus* изведен је у обрнутом смеру, од именице. Део је стручне терминологије више области – медицине, биологије и информатике. Префикс *anti*- у граматикама

⁹ https://www.merriam-webster.com/dictionary/combining_form

¹⁰ *Oxford English Dictionary*, s.v. "anti- (prefix), Etymology," March 2024, <https://doi.org/10.1093/OED/8697974261>

¹¹ Означене су графеме које су утицале на редукцију *-i*- из префикса.

је најчешће описан као именички и придевски префикс, док његова улога у претварању једне класе речи у другу углавном није посебно истакнута, иако је присутна у анализама.

У погледу дистрибуције префикс *anti-* најчешћи је у извођењу придева од именица. Остала извођења приказана су табелом:

Табела 1. Дистрибуција префикса *anti-*

именица > придев	62	68% ¹²	Укупно извођења у придев 75 (82,3%)
глагол > придев	13	14,3%	
придев > именица	11	12%	Укупно извођења у именицу 16 (17,5%)
глагол > именица	5	5,5%	
Укупно	91	99,8%	

Промена именица у придеве

Данас је префикс *anti-* врло активан у извођењу придева од именица, посебно у случајевима кад не постоји изведени придев у облику без префикса. Оваква употреба везује се за тренд присутан у савременом енглеском – атрибутивне употребе именица, где она преузима улогу еквивалентног придева, као *church party* и *anti-church party*. Придевски употребљена именица од придева се разликује по томе што нема деривациони придевски наставак, тј. нема свој изведени придев, већ остаје у именичком облику. Овако употребљене, именице у граматикама се често називају *noun adjunct* – допунама именица. Особине које поседује именица у претпозицији се, доиста, разликују од особина већине придева – немају флексију поређења и не користе се са интензификаторима (*very, too, such, much, really...*). Међутим, компаративне и суперлативне облике и могућност интензивирања немају ни сви придеви са чврстим придевским статусом. Они не могу ни да се нађу на месту именског дела предиката (*predicator*), али зато одређују именицу на исти начин на који то раде прави придеви. Стога се може рећи да ови облици, мада класно нису у потпуности изједначени са правим придевима, функционално, као модификатори именица, свакако јесу. Уколико је њихова употреба довољно уобичајена и учесталост довољно висока, онда се овакви облици појављују у речницима са одредницом придева, као што то чини OED. Из овога се може закључити да функција придева изведених из именица дефинитивно јесте придевска, а тиме је њихово место у овом попису оправдано.

Овакве творенице бележе се од половине XVII века, а данас настају *ad libitum*. Овде су издвојена 62 примера промене именице у придев, што је доминантан смер (68%) свих промена путем префикса *anti-*. Овом приликом производи се неколико различитих значења, која су груписана у три значењске подгрупе.

¹² Процентни записи заокружени су на једну децималу или на цео број.

Прву групу чине изведени придеви *anti-combination (laws)*, *anti-bank (feeling)*, *anti-gravity (field)*, *anti-vaccination (campaign)*, *anti-art (prejudice)*, *anti-war (literature)* итд. У њима *anti-* преузима предлошку улогу и може се описати са 'који је против нечега или му је супротстављен' – *laws against combination*, *feeling against banks*, *a campaign against vaccination*, *prejudice against art*, *literature against war*. Једна од првих придевских употреба овог типа је *anti-court (party)*, забележена око 1650. године, а већина их је настала у другој половини XIX века и током XX века. Као опозиција овом значењу префикса *anti-* налази се префикс *pro-* ('у корист, у корак, промовишући'), о којем ће бити речи касније.

Друга група су изведени придеви којима се указује на особину вршиоца радње, направе, производа итд. да спречи, ограничи или се супротстави одређеним условима, ефектима и сличном, значења 'који спречава'. Такви су *anti-fallout (shelters)*, *anti-halation (plate)*, *anti-ice (dopes)*, *anti-inflation (strategy)*, *anti-noise (wall)* и група термина који се односе на медицинску превенцију стања или болести – *anti-ageing (effect)*, *anti-fat (diet)*, *anti-infection (spray)*, *anti-seasickness (pills)*, *antivirus (mechanisms)*.

Трећу групу чине придеви којима се описује особина нечега што је намењено за борбу против непријатељских снага, оружја итд., у значењу 'који се користи против', и претежно се односе на војнотехнички лексикон. То су: *anti-aircraft (fire)*, *anti-air-raid (defence)*, *anti-airship (gun)*, *anti-ballistic missile (system)*, *anti-personnel (bombs)*, *anti-satellite (missiles)*, *anti-tank (mines)*, *anti-torpedo (gun)*, *anti-vehicle (grenade)*, *anti-U-boat (weapons)*.

Као што се види из примера, именски облици од којих су изведени придеви углавном се употребљавају као допуне (*adjuncts*) других именица, ређе као именски делови предиката (*predicative*). Овакав начин формирања придева очувао је своју актуелност од установљавања до данас. Најстарији поменути придеви, *anti-court* и *anti-conscience*, из XVII су века, док је већина из XIX. Међу новијима су придеви из друге половине XX века (*anti-bank*, *anti-busing*, *anti-pollution*, *anti-colonialist*), што потврђује продуктивност префикса у описаној функцији. Употреба ван утврђених колокација снажи њихов капацитет за продуктивну и креативну употребу у, донекле, формалнијем регистру. Учесталост ових придева није посебно висока. Креће се од врло ретке до тек 0,1 понављања. Значајнија је једино код придева *anti-vaccination*¹³, *anti-ageing*, *antivirus* – око 1 у милион речи (4/8).

Код ових придева префикс *anti-* је ненаглашен, тј. акценат је на основи – *anti-'church*, *anti-'rent*, *anti-'aircraft*, за разлику од случајева када се *anti-* употребљава са именицама које остају истој класи речи, где префикс задржава главни акценат ('*anti.king*, '*anti.bishop*, '*anti.growth*).

¹³ Фреквентност придева *anti-vaccination* бележи вртоглав раст током 2021. и 2022. године – са 0,3 на 1 (https://www.oed.com/dictionary/anti-vaccination_n?tab=frequency#1355784830). Како се ради о периоду пандемије ковида, овакав тренд не изненађује.

Како би се додатно потврдио придевски статус именица са *anti-*, треба истаћи да овако изведени придеви, као и други прави придеви, могу да имају и атрибутивну, и предикативну функцију. То значи да је семантички и граматички дозвољено да, поред описане позиције (испред), стоје и иза именице која је носилац синтагме, што *noun adjuncts* не могу:

*Kidman, who plays a glamorous villain with a soul of ice, rejects the claim that the movie's message is anti-church.*¹⁴

*Super Smelly, a toxin-free moisturiser and deodorant brand, claims to be anti-pollution.*¹⁵

*Mines may be anti-personnel or anti-equipment.*¹⁶

*Mr. Van Buren is Anti-Bank.*¹⁷

У исто време, овакво попридевљавање именица отворило је пут сличним комбинацијама са *ante-*, *inter-*, *post-*, *pre-*, *pro-*, *sub-*, *trans-* (Marchand, 1969, стр. 143).

Промена глагола у придеве

Придевска употреба глагола постала је посебно продуктивна у XX веку, а најмлађи (*anti-lock*) је забележен 1963. године. Овако настали придеви добијају значење '(направа, производ) који спречава, ограничава или се супротставља одређеним условима, ефектима итд.' Из корпуса је издвојено тринаест таквих примера. То су: *anti-crease (option)*, *anti-dazzle (driving mirror)*, *anti-drag (wire)*, *anti-fade (shampoo)*, *anti-flash (paint)*, *anti-freeze (solution)*, *antifoam (agents)*, *anti-glare (screen)*, *anti-knock (fuel)*, *anti-lock (system)*, *anti-shrink (reagents)*, *anti-skid (coating)*, *anti-spin (parachute)*. Задржавају главни акценат на корену, док префикс има само средњи акценат.

Може се закључити да је у извођењу придева (из именица и глагола) најистакнутији смер деривације са *anti-*, остварен у чак 82,3%. Извођење именица (из придева и глагола) знатно је мање заступљено – 17,5%.

Промена придева у именице

Ово је трећи најчешћи смер промене лексичке категорије путем префикса *anti-*. Забележено је једанаест таквих именица (12%), у значењу 'онај који се супротставља неком/нечему', и припадају фонду медицинских термина. Најчешће су, као већ формирани, преузети из грчког или латинског, или

¹⁴ <https://www.cbsnews.com/news/is-golden-compass-anti-catholic/>

¹⁵ <https://www.financialexpress.com/industry/air-pollution-as-humans-choke-brands-make-a-killing/1759994/>

¹⁶ <https://casebook.icrc.org/glossary/mines>

¹⁷ Brownson's Quarterly Review Mr. Calhoun and the Baltimore Convention, 1844, Jan, 264.

исковани по узору на њих – *antiasthmatic, antiatrophic, anti-bacterial, antibiotic, antifungal, anti-convulsant, antimitotic, antipruritic, antiviral, antizymotic*. Овде се највероватније ради о језичкој економичности и елизији речи *drug (medicine ili substance)* из пуног назива – *an antiasthmatic drug, an antiatrophic medicine, an anti-bacterial substance* итд. На тај начин се придев поименичава у значењу чиниоца, вршиоца радње који се бори против стања описаног придевом, неутралише га или предупредује. У енглеском су дуго присутни, а најстарија забележена је *antiasthmatic*, из 1661. године. Остале су из XIX и XX века. Најновија извођења бележе се половином XX века (*antibacterial, antimitotic* и *antiviral*), а савремена достигнућа из области медицине и фармакологије иду у прилог њиховој продуктивности.

Промена глагола у именице

Ово извођење је међу ређим процесима. Забележено је само пет (5,5%) – *anti-freeze, anti-lock, anti-knock, anti-dazzle* и *anti-foam*. Сви имају двоструко извођење, придевско и именичко. Тако постоје парови: *anti-freeze solution* и *anti-freeze, anti-lock system* и *anti-lock, anti-dazzle driving mirror* и *anti-dazzle, anti-knock fuel* и *anti-knock, anti-foam agents* и *anti-foam*. Према корпусним подацима, извођење придева из глагола старије је него извођење именица, па се чини да су именице настале свођењем пуног назива:

...products such as *anti-freezes* which have neither a paraffin nor an asphalt base.¹⁸

Anti-lock is moving in.¹⁹

This substance is of importance as an '*anti-knock*' in petrol or gasoline.²⁰

About a year ago the regulations to deal with the lighting of road vehicles, and in particular with '*anti-dazzle*', were issued.²¹

The development of suitable *anti-foams* to increase the utilization...²²

Значење овако добијених именица је 'производ (течност, направа, супстанца...) против онога што је означено глаголом' и управо та економичност чини овај образац стварања именица продуктивним. Могу се употребљавати у оба броја и као небројиве именице.

Дуплирање префикса

У корпусу су забележени случајеви дуплирања префикса *anti-*, као у примерима:

¹⁸ *American Speech*, 1935, 122/1, стр. 10.

¹⁹ *Times*, 16 Oct. 1968, (Motoring Suppl.) p. xiii/1 (headline).

²⁰ *Encyclopedia Britannica*, 1929, V. 369.

²¹ *Times*, 13 Apr. 1937, стр. x/3.

²² *Engineering*, 21 Feb. 1958, стр. 253/1.

*I am strongly anti-anti-Semitism.*²³

*I was dumbfounded by this anti-anticlimax, if I may coin such a word...*²⁴

*It is not Communism (...), but something called 'anti-anti-Communism'...*²⁵

*There is every prospect of a major arms race in space, with the development of a variety of 'anti' and 'anti-anti' devices.*²⁶

Овде се очигледно не ради о нестандартном дуплирању негације на пољу синтаксе, када реченица са двома негацијама има значење реченице без негација. У питању је потреба супротстављања одређеном систему или ставу који је постигнут иницијално префиксираним обликом. Пронађени случајеви дуплирања префикса *anti-* у корпусу углавном представљају индивидуалне креације, сачињене за једнократну употребу, за потребе новинских текстова. Како наведени примери више потпадају под домен семантике, а притом не долази до промене лексичке категорије речи, овде неће бити дубље анализирани.

Деграматикализација

Етимолошки, префикс *anti-* се развио из префиксалне употребе предлога *anti*, који је функционисао у старогрчком језику. Временом, предлог *anti* је прошао кроз процес језичког преображаја, поставши граматички маркер – префикс, што је типичан облик граматикализације. Као такав је преузет у енглески језик – не као предлог, већ само његова граматикализована варијанта. У потоњем језичком моменту, енглески је изнова лексикализовао употребу поменутог облика, сличног концепта. Префикс је као форма семантички проширен и уобличен крајем XVIII века, па је данас трофункционалан – као именица ('a person opposed to a particular policy, activity, or idea'), као придев ('opposed') и као предлог ('opposed to; against'). У дијахронијском поретку, овде је посредни процес деграматикализације – пут који је лексичка реч (предлог) прешла, преко зависне језичке форме (префикса), до наново постигнутог независног морфемског статуса. Корпусни примери:

- именица – *The threat to field sports from the antis is a serious one*²⁷;
- придев – *The local councils are anti*²⁸;
- предлог – *I'm anti the abuse of drink and the hassle that it causes.*²⁹

У овом случају граматички облик се користи чешће од лексикализованог. Процес деграматикализације префикса у лексеме често уме да танку

²³ W. E. Gladstone, *Daily News*, 29 May 1896.

²⁴ R. Campbell, 1951, *Light on Dark Horse*, xiv. 200.

²⁵ *New Statesman*, 25 Avg. 1961, 234/2.

²⁶ *New Scientist*, 22 Mar. 1962, 677/1.

²⁷ *Oxford Dictionary of English*, third edition (2010). Ed. by Angus Stevenson, стр. 67.

²⁸ *Oxford Dictionary of English*, third edition (2010). Ed. by Angus Stevenson, стр. 67.

²⁹ *Oxford Dictionary of English*, third edition (2010). Ed. by Angus Stevenson, стр. 67.

линију разграничења између творбених процеса слагања и извођења учини још непрецизнијом, те је неопходна чврста морфолошка потпора да објасни ове чињенице (Booij, 2005, стр. 116).

Префикс *pro-*

Префикс *pro-* доспео је у енглески језик од латинског прилога и предлога истог облика, у значењу 'за, у име, уместо'. Већина речи с овим префиксом ушла је у енглески као француска или латинска позајмљеница, а мањи број је изведен у енглеском са основама латинског порекла (*procurvation*, *proactive*, *proseption* и др.). Данас се користи са многим основама, најчешће именичким, у значењу 'неко ко делује у име неког другог' (као у *proconsul*, *pro-form*, *pronoun*), или уз титуле хијерархијског значења 'уместо, у име, као замена', као у *prorector*, *proregent*, *prochancellor* и др.

Почетком XIX века префикс *pro-* јавља се у значењу 'у корист' нечега и такав је данас потпуно продуктиван. У овом значењу префикс *pro-* често стоји у антонимијском односу према префиксу *anti-*.

Из истраживачког корпуса издвојено је 50 примера са префиксом *pro-* где долази до промене лексичке категорије основе, што чини 26% од укупног броја корпусних јединица.

У свим изведеницама префикс није потпуно срастао са основом и са њом је повезан цртицом. Једини пример где је префикс спојен са основом је придев *procoagulant* ('that promotes the coagulation of blood').

Употреба префикса *pro-* генерално је именичка и придевска, без утицаја на класу основе, а у корпусу је откривена и његова конверторска особина:

Табела 2. Дистрибуција префикса *pro-*

именица > придев	40	80%
придев > именица	10	20%
Укупно	50	100%

Промена именица у придеве

Промена класе именице у класу придева доминантан је формат промене лексичке категорије (78%). Придеви том приликом образују два различита значења. Прво, које је много чешће, јесте значење 'у корист, у корак, промовишући' оно што је одређено именицом у корену. Такви примери су: *pro-abortion* (*lobby*), *pro-alcoholism* (*risk factors*), *procoagulant* (*effect*), *pro-bussiness* (*government*), *pro-democracy* (*activists*), *pro-landlord* (*right proceedings*), *pro-life* (*party*), *pro-vaccinist* (*statistics*), *pro-war* (*oppositions*) и др. Ови придеви релативно су млади. Махом су забележени у другој половини XIX века и првој

половини XX века. Њихова фреквентност у савременом енглеском није безначајна. Износи од 0,1 до 1 у милион речи (4/8).

Промена придева у именице

Овај смер промене забележен је у десет примера, што чини четвртину радног материјала за овај префикс. Девет примера настало је поименичавањем придева изведених од назива држава или различитих заједница (*pro-European*, *pro-Greek*, *pro-Israeli*, *pro-Russian*, *pro-German*, *pro-Nazi*, *pro-Catholic*, *pro-clerical*, *pro-Fascist*). Њима се означава особа која заговара, подржава став, политику, вредности које описује придев из основе. Осим *pro-European*, чија је језичке актуелност очекивана и износи до 0,1 у милион речи (3/8), остале су знатно ређе. Да није у питању уобичајена двокласна референца поменутих лексема (*European*, *Greek*, *Israeli*...), потврђују бројни деривати настали у истом обрасцу (*pro-English*, *pro-Jewish*, *pro-French*, *pro-Turkish*, *pro-American*, *pro-Chinese*, *pro-Irish*, *pro-Japanese*, *pro-Asiatic* и др.), које OED не региструје у именичкој употреби, већ само у придевској.

Именица *pronominal* припада лексици струке и означава реч која има особине номинала.

Лексикализација

Лексикализација, поименичавања префикса, видљива је у изразу *pros and cons*³⁰. Префикс у функцији именице добија флективни наставак за множину и значење 'an advantage or argument in favour of something'. Овај колоквијализам је временом ушао у стандард енглеског језика.

Придев и именица *pro*, као у примерима а *pro golfer* и а *tennis pro*, нису настали лексикализацијом, већ скраћивањем придева и именице *professional*.

Просечна језичка фреквентност речи у описаним групама је 4/8 и више. Изражена актуелност овог творбеног обрасца и непостојање никаквих творбених рестрикција говоре у прилог његовој изразитој продуктивности у савременом енглеском. Механизам оваквог извођења придева и именица данас је врло чест и популаран.

У смислу акцента подаци показују да је префикс *pro-* увек носиолац секундарног акцента у изведеницама (*pro-choice* / ,prəʊ ˈtʃɔɪs/, *pro-life* / ,prəʊ ˈlaɪf/, *procoagulant* / ,prəʊ ˈkəʊ ˈagjələnt/).

³⁰ *Pro et contra* (лат.) – за и против.

Префикс *co-*

Префикс *co-* проистекао је од латинског префикса *com-*, који је имао предвокалски аломорф *co-* и за речи које почињу на *h-* и сугласничком групом *gn-* (*coalescere*, *coercere*, *coartus*, *cohaerere*, *cognatus*)³¹. Временом је вокал *-o-* из аломорфа добио дужину, а префикс се учврстио у скраћеном облику *co-*. У том облику је ушао у енглески језик у XVII веку, али без рестрикција према почетном слову основе. Данас се *co-* без већих ограничења лако спаја са речима било којег порекла, па је број његових изведеница скоро неисцрпан. Општи смисао који се њиме постиже је 'заједно', 'у друштву', 'заједнички', 'подједнако', 'реципрочно', 'узајамно'.³²

Иако је у речнику много изведеница са *co-*, пронађено је само шест примера (3,7%) где је посреди промена излазне класе речи, што није довољно за извођење поузданих закључака. У погледу облика, у трима је префикс срастао са основом, а друга три су дата као полусложенице, са цртицом. Упоређујући оквирно време када су се изведенице појавиле у текстовима, увиђа се да су старије речи (XVI и XVII век) написане са цртицом, а млађе (XIX век) спојено – *co-essence* из 1594, *co-agent* из 1600, *co-rival* из 1678. године, према *codominant* из 1851, *coseismal* из 1859, *coresidual* из 1873. Ово би могло да укаже на одомаћеност префикса у модернијој лексици.

Дистрибуција префикса показује следеће смерове:

Табела 3. Дистрибуција префикса *co-*

придев > именица	2	33,3%
именица > придев	3	50%
именица > глагол	1	16,6%
Укупно	6	99,9%

Промена придева у именице забележена је у два примера, *codominant* и *coseismal*, што је недовољно за поуздану анализу. Њихово значење могло би се повезати као 'који је исте висине, који се дешава у исто време'. Обе именице припадају стручној лексици, ботаничкој и геофизичкој, и ретке су у свакодневном говору – испод 0,01 понављања.

Промена именице у придев забележена је у три примера (*co-agent*, *co-rival*, *coresidual*), којима се описује сарадничко, заједничко, међусобно деловање појма из корена. Сва три су врло ретка, са мање од 0,001 употреба у милион речи (1/8 и 2/8).

Регистрован је само један пример промене именице у глагол. То је глагол *co-essence*, који је готово ишчезао из говора.

³¹ Обележене су графеме које утичу на редукцију префикса *com-*.

³² *Oxford English Dictionary*, s.v. "co- (prefix), Etymology," December 2023, <https://doi.org/10.1093/OED/1013799001>

Префикс *contra-*

Префикс *contra-* преузет је из латинског као префикс, где је развијен од прилога и предлог истог облика. У овом облику префикс је данас присутан у свим романским језицима, осим у француском, где има облик *contre-*. Њиме се означавају појмови, радња и др. у вези са основом, који се описују или изводе у супротном правцу или смислу, као замена или као одговор на нешто – 'against, opposite to'.

Префикс *contra-* је и данас активан у деривацији са речима латинског и италијанског порекла, задржавајући оригинални облик. Речи са варијацијом *contre-*, које у енглески долазе из француског, углавном преобликују *contre-* у *counter-*. *Counter-* је облик који је данас учесталији него изворно *contra-*.³³ Ово значи да је у питању варијабилност истог префикса, који се обликом прилагођава етимологији основе. У том смислу сва три префикса (*contra-*, *contre-* и *counter-*) могла би слободно бити третирана колективно, у истом одељку. Но то овде неће бити случај, првенствено због функционалне разноврсности лексема и чињенице да су деривације са *counter-* данас без икакве рестрикције могуће са речима ма којег порекла, што је код *contra-* знатно ређе.

Изведенице са *contra-* у којима долази до промене лексичке категорије основе нису бројне. Забележено их је тек четири (2,5% свих корпусних примера) и све су прилично ретке – око 0,001 у милион речи (1 у милијарду речи). То су: *contradiscriminate* (придев > глагол), *contradistinct* (именица > придев), *contra-indictant* (придев > именица) и *contrafactive* (придев > именица), на основу којих није могуће типизирање закључака.

*By this distinction, act, operation, energy, are contradiscriminated from power, faculty, capacity, disposition, and habit.*³⁴

*You shall find these and the Church contradistinct.*³⁵

*His behaviour has many contra-indicants.*³⁶

Табела 4. Дистрибуција префикса *contra-*

придев > глагол	1	25%
именица > придев	1	25%
придев > именица	2	50%
Укупно	4	100%

³³ *Oxford English Dictionary*, s.v. "contra- (prefix), Etymology," June 2024, <https://doi.org/10.1093/OED/2156610417>

³⁴ W. Hamilton, *Lectures on Metaphysics* (1859) vol. I. x. 179.

³⁵ R. Greville, *Discourse Nature of Episcopacie* ii. v. 83.

³⁶ H. N. Hudson, *Hamlet* 11.

С друге стране, продуктивност изведеница је очувана јер се нова извођења редовно бележе у OED од XVII века. Изведене речи углавном задржавају акценат на основи, док префикс добија секундарни акценат.

Наводи из корпуса показују да је употреба лексеме *contra* значајно старија у енглеском језику од префиксалне. Прилог *contra* бележи се у OED још од XIV века, предлог од XV а именица од XVII века. Како је и у функцији префикса присутан од XVII века, овде се може говорити о функционализацији лексеме *contra*, где она, поред лексичких облика, временом развија и граматички облик.

Префикс counter-

Префикс *counter-* присутан је у енглеском још из времена средњоенглеског и англонорманског језика (оквирно од XII века). Доспео је са речима које су из француског ушле у енглески, а потом се јавио и у многим другим које су у енглеском формиране по узору на њих. Данас је врло жив у извођењу и са речима романског и германског порекла³⁷ и врло плодан у извођењу речи из различитих контекста. Већ од XIV века префикс *counter-* пролази кроз значајну функционализацију облика и проширује лексички статус, најпре у функцију именице и глагола, а од XV века у функцију прилога и предлога. Од XVI века долази до акцентолошке и ортографске самосталности префикса према основи, када се конверзијом префиксална функција развија у придевску и прилошку. Према OED износи од 1 до 10 понављања у милион речи (5/8).

Иако су *contra-* и *counter-* врло сродни, увиђају се специфичности у значењима која производе. Оба значе 'against, opposite to', али супротстављање на које упућује *counter-* више је физичке природе и експлицитно (као у *counterterrorist, counter-preponderant*), док је код *contra-* оно више мисаоно (као у *contradiscriminate, contradistinct*).

Ни за префикс *counter-* корпус није понудио значајнији радни материјал, али дванаест примера, што је 7,4% од укупног броја, може да укаже на одређене трендове. Деривација са променом класе основе најчешћа је у промени именица у глаголе, односно придеве, и забележена је као у табели:

Табела 5. Дистрибуција префикса *counter-*

именица > придев	6	50%
именица > глагол	5	41,7%
придев > именица	1	8,3%
Укупно	12	100%

³⁷ Oxford English Dictionary, s.v. "counter- (prefix), Etymology," June 2024, <https://doi.org/10.1093/OED/1168171146>

Деноминални придеви најчешћи су вид промене категорије основе. Присутан је у тачно половини примера. Добијено значење може се описати као 'који се ради као одговор на, који прави равнотежу', као код *counter-offensive (strategy)*, *counter-ponderant (influence)*. Друго значење је 'који се бори против', као у *counterterrorist (programmes)*. Од шест оваквих придева, пет су активни у језику, највише *counter-offensive* и *counter-terror*, са једним појављивањем у милион речи (4/8), и *counterterrorist*, са око 0,1 понављања (3/8). Будући да су управо ова три придева изведена током XX века, може се рећи да је продуктивност префикса у овом значењу очувана.

Глаголима насталим од именица означава се радња која се обавља узвратно, у супротном смеру, као код *counter-influence*, *counter-query*, или с циљем супротстављања нечему, као код *counter-gabion*, *counter-garrison*. Ниједан од глагола из ове групе није чест. Најчешћи је *counter-influence*, са мање од 0,01 понављања (2/8), а остали су још ређи. Како није забележено ниједно извођење глагола млађе од оног из XVII века и узорак од тек пет примера говори у прилог непродуктивности префикса.

Пример *counter-plight* једини је у категорији промене придева у именицу, а OED његову употребу сматра изолованом и једнократном.

Већина деривата са *counter-* задржава акценат на основи, а префикс постаје секундарно наглашен (нпр. *counter-terror* /ˈkaʊntəˈtɛrə/). Померање акцента са основе на префикс забележено је у четири примера – *counter-gabion* /ˈkaʊntəˌɡeɪbiən/, *counter-influence* /ˈkaʊntə(r)ˌɪnfluəns/, *counter-offensive* /ˈkaʊnt(ə)rəˌfensɪv/ и *counterterrorist* /ˈkaʊntəˌtɛrərɪst/. Ниједно од ова четири извођења нема никаквих морфолошких специфичности (број слогова, класа, акценат основе и др.) у односу на остале, осим чињенице да сва имају експлицитно значење физичког супротстављања у односу на основу, те би се тиме могло објаснити истицање префикса.

Закључак

Овај рад имао је за циљ да испита потенцијал поменуте групе префикса да, уз очекиван утицај на промену значења основе, утиче и на промену њене лексичке категорије. Консултујући бројне граматике и радове настале у периоду од краја XIX века до данашњих дана, најпре је уочено да не постоји чврст став око именовања групе префикса којима се изражава став. Удружени су под називима *prefixes of attitude*, *prefixes of orientation and attitude*, *prefixes related to negative* или су само алфабетски излистани, без назива. Нема сагласја ни око садржаја овог скупа префикса. У оптицају је различити избор од седам префикса (*anti-*, *co-*, *contra-*, *counter-*, *pro-*, *pseudo-* и *quasi-*). Анализа је још показала да аутори, иако не поклањају значајнију пажњу својству ових префикса да, поред значења, мењају и класу основе,

повремено уочавају ову творбenu нетипичност. Иако се од префиксације традиционално не очекује да има овакву трансформаторску улогу, она, као што је потврђено, није непостојећа. Испитивањем је обухваћено свих седам наведених префикса, али због морфолошких специфичности из скупа су искључени *pseudo-* и *quasi-*. Пет анализираних префикса (*anti-*, *co-*, *contra-*, *counter-* и *pro-*) приказани су етимолошки, творбено и семантички.

Истраживачки корпус обезбеђен је из онлајн издања *The Oxford English Dictionary*. OED се сматра највећим ауторитетом у пољу енглеске лексикологије и даје увид у хронолошко кретање лексике и фреквентност сваке речи. Посебно га је препоручило разлагање јединица на саставне делове, чиме се добија сигуран податак о творбеној основи која је учествовала у деривацији. На овај начин прикупљен је материјал од 163 јединице, у којима је префиксацијом промењена класа основе, различите бројности.

У раду је потврђен примат префикса *anti-* и *pro-*, које литература фаворизује. Префикс *anti-* са капацитетом за промену класе забележен је у 91 примеру (55,8%), а префикс *pro-* у 50 примера (30,6%). Такође је потврђена и хипотеза да, поред *anti-* и *pro-*, и остали префикси из групе поседују овај потенцијал, али мање снаге. То су префикс *counter-* у дванаест примера (7,4%), префикс *co-* у шест примера (3,7%) и префикс *contra-* у четири примера (2,5%).

Поменути префиксацијска нетипичност регистрована је између глагола, именица и придева, док код осталих класа није. Поред овог, уочени су и други трендови. Најчешћи смер промене јесте стварање придева из именица (68%). Тенденција атрибутивне употребе именица није ретка у енглеском. Посебно је изражена у случајевима где не постоји одговарајући придев ни у изведеном ни у референцијалном облику. Овакво извођење могуће је са сваким од испитиваних префикса. Друго по бројности је извођење именица из придева (16%) и такође је могуће са сваким префиксом. На тај начин придев се поименичава у значењу чиниоца који заговара особине или ставове описане придевом из основе или се противи њима.

Остали смерови промене виде се у следећој табели:

Табела 6. Смерови промене лексичке категорије

	Из именица	Из глагола	Из придева
Глаголи	3,7%	-	1,3%
Придеви	68%	8%	-
Именице	-	3%	16%

Анализа је показала и да овакви деривати континуирано настају током XIX, XX и XXI века, те се може рећи да њихова продуктивност у језику није угрожена. С друге стране, појединачна учесталост већине овако добијене лексике креће се од врло ретких до око 0,1 понављања у милион речи (3/8).

Повремена одступања до 1 (4/8, *counter-terror, antivirus*), а максимално до 100 (6/8, *antibiotic*) понављања поткрепљују став да овај творбени образац има потенцијал.

Литература

- Марковић, М. (2009). Творба речи у енглеском језику: афиксација. *Педагошка стварност*, LV (1–2), 125–130.
- Спасић, Д. (2010). English words and prefixation. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, XL, 35–44.
- Arora, I. (2019, 10. novembar). Air pollution: As humans choke, brands make a killing. *Financial Express*. <https://www.financialexpress.com/industry/air-pollution-as-humans-choke-brands-make-a-killing/1759994>
- Bauer, L., Lieber, R., & Plag, I. (2013). *The Oxford Reference Guide to English Morphology*. Oxford: OUP.
- Booij, G. (2005). Compounding and derivation: Evidence for construction morphology. In: W. U. Dressler, D. Kastovsky, O. E. Pfeiffer, & F. Rainer (Eds.), *Morphology and Its Demarcation* (pp. 109–132). Amsterdam: John Benjamins Publishing. <https://doi.org/10.1075/cilt.264.08boo>
- CBS. (2007, 28. novembar). Is “Golden Compass” Anti-Catholic? CBS. <https://www.cbsnews.com/news/is-golden-compass-anti-catholic>
- Claria, D. A. K. (2017). The analysis of forms and meanings of prefixes found in Bali advertiser. *Kulturistik: Journal Bahasa & Budaya*, 1(1), 56–66. <https://doi.org/10.22225/kulturistik.1.1.217>
- Dixon, R. M. W. (2014). *Making New Words: Morphological Derivation in English*. Oxford: OUP.
- Džuganova, B. (2007). Seemingly or partially negative prefixes in medical English. *Bratislavske Lekarske Listy*, 108(4–5), 233–236.
- Greenbaum, S. (1996). *The Oxford English Grammar*. Oxford: OUP.
- Hamawand, Z. (2009). *The Semantics of English Negative Prefixes*. London: Equinox.
- Huddleston, R., & Pullam, G. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP.
- ICRC Casebook. <https://casebook.icrc.org/glossary/mines>
- Jespersen, O. (1954). *A Modern English Grammar on Historical Principles, Part VI: Morphology*. London–Copenhagen: G. Allen & Unwin Ltd. – Ejnar Munksgaard.
- Lehrer, A. (2009). Prefixes in English word formation. *Folia Linguistica*, XXIX/1–2, 133–148.
- Lieber, R. (2009). *Introducing Morphology*. Cambridge: CUP.
- Long, R. (1969). *The Sentence and Its Parts*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Marchand, H. (1969). *The Categories and Types of Present-Day English Word Formation, A Synchronic-Diachronic Approach*. München: Verlag C. H. Beck.
- Merriam-Webster Dictionary: www.merriam-webster.com/dictionary/combining_form
- OED: Oxford English Dictionary. www.oed.com
- OED. (2023, jul). <https://doi.org/10.1093/OED/1115296591>
- OED. (2023, decembar). <https://doi.org/10.1093/OED/1013799001>

- OED. (2023, decembar). <https://doi.org/10.1093/OED/5987462043>
- OED. (2024, mart). <https://doi.org/10.1093/OED/8697974261>
- OED. (2024, jun). <https://doi.org/10.1093/OED/2156610417>
- OED. (2024, jun). <https://doi.org/10.1093/OED/1168171146>
- Pantić, I. (2020). *Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku* (odbranjena doktorska disertacija). Filološki fakultet, Beograd.
- Plag, I. (2002). *Word-Formation in English*. Cambridge: CUP.
- Punga, L. (2011). *Words about Words: An Introduction to English Lexicology*. Timisoara: Editura Universităţii de Vest.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman Group Ltd.
- Schröder, A. (2008). Investigating the morphological productivity of verbal prefixation in the history of English. *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, 33(1), 47–69.
- Spasić, D. (2011). *Morphology Lexical and Grammatical*. Beograd: Svet knjige.
- Sweet, H. (1892). *A Short English Grammar*. Oxford: The Clarendon Press.
- Zandvoort, R. W. (1975). *A Handbook of English Grammar*. London: Longman Group Ltd.

Irena M. PANTIĆ

Kosovo and Metohija Academy of Applied Studies Leposavić
Peć Department
Leposavić (Serbia)

Prefixes of Attitude in the Class-Changing Function in the English Language

Summary

The paper analyses the group of prefixes of orientation and attitude. Paying due attention to the primary prefixal role in influencing the meaning of the root the prefix is attached to, the paper focuses on examining the capability of the prefixes to affect the class of the root, as well. The research corpus was sourced from the *Oxford English Dictionary Online*. OED eases the process of compiling the language samples by tracing a word's origin, revealing its earliest known use, calculating its frequency, and helping a user plot the word's subsequent development in English. Above all else, its etymological data help a researcher track the structure of the word and hence give a reliable clue about the class of the root and its derivation. The corpus comprises 163 sample lexemes. The lexemes were derived from an existing word root by adding one of the five identified prefixes of attitude—*anti-*, *pro-*, *co-*, *contra-* and *counter-*. These prefixes as bound morphemes construct new words and produce new meanings. Their meanings vary from in-principle acceptance (*co-*, *pro-*) to contestation (*anti-*, *counter-*, *contra-*) of what was determined by the root.

The research supported the hypothesis that besides the semantic modification, the prefixes of attitude displayed an untypical derivational capacity—they change the class (a syntactic category) of the root, making a noun into a verb, a verb into an adjective, an

adjective into a noun, etc. It also showed an uneven distribution of the prefixes of attitude across the corpus. *Anti-* in 91 examples (55.8%) and *pro-* in 50 (30.6%) took primacy over the other three prefixes. The class-changing capacity of *counter-*, *co-* and *contra-* is weaker but yet present—*counter-* in 12 examples (7.4%), *co-* in 6 (3.7%) and *contra-* in 4 (2.5%). This analysis also identified some other trends. Such prefixal untypicality was attested only with verbs, nouns and adjectives, but not with other word classes. The most common class-changing type is deriving adjectives from nouns (68%). It is present with each of the five prefixes, especially when a noun has no adjectival counterpart, in either derived or referential form. Such a denominal adjective premodifies the phrase it comes immediately before. The second most common class-changing type is deriving nouns from adjectives (16%). It is also present with each prefix. In this way, a deadjectival noun refers to an agent who advocates or opposes the characteristics or attitudes denoted by the input adjective. Class-changing relations are shown in the table:

	from nouns	from verbs	from adjectives
verbs	3.7%	-	1.3%
adjectives	68%	8%	-
nouns	-	3%	16%

The analysis also indicates that such derivatives have continuously arisen during the 19th, 20th and 21st centuries, therefore the productivity of such a derivation type is stable. On the other hand, individual derivatives occur from obsolete and very rare to about 0.1 times (3/8) per million words in typical modern English usage. Occasional deviations may occur up to 1 time (4/8, *counter-terror*, *antivirus*) and maximally up to 100 times (6/8, *antibiotic*) per million words.

As the above result suggests, this formation pattern is not greatly influential and productive but it has potential.

Keywords: prefix; word class; *anti-*; *pro-*; *co-*; *contra-*; *counter-*.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторско-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).